

Analýza prvního roku implementace společného vzdělávání I

Obsah

Úvod – legislativní kontext	1
I. Hlavní statistické údaje a kvalitativní zjištění	1
Mateřské školy	1
Vybrané přechody žáků ze speciálních škol do jiných ZŠ.....	7
Střední školy.....	8
Ostatní školy a školská zařízení	11
Souhrnný pohled na vykazovaná podpůrná opatření	11
Přehled podpůrných opatření typu B (pomůcky, speciální učebnice a kompenzační pomůcky) ve školním roce 2016/17	12
Souhrnný pohled na první rediagnostiky do 31. 3. 2017	13
Vydávání doporučení pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a revizní pracoviště	16
II. Ekonomické údaje	20
III. Další vzdělávání pedagogických pracovníků	22
IV. Hlavní závěry analýzy prvního roku implementace společného vzdělávání.....	23

Úvod – legislativní kontext

Nové pojetí vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen žáků) se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) umožnila od 1. září 2016 účinná novelizace § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Blíže bylo vzdělávání těchto žáků upraveno vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Došlo i k novelizaci vyhlášky č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), která upravuje rozsah evidovaných údajů o dětech, žácích a studentech školami a školskými zařízeními (dále jen školy) a vymezuje množství údajů předávaných státní správě. Novelizace byla provedena především s ohledem na zajištění nezbytných údajů potřebných pro financování celého konceptu prostřednictvím tzv. podpůrných opatření a s důrazem na minimalizaci administrativní zátěže.

Cílem legislativních změn bylo zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, obohacení podpory při jejich vzdělávání systémem podpůrných opatření, který doplní personální i materiální podmínky ve školách. Systém podpory byl významně posílen financováním podpůrných opatření státem, prostřednictvím normované finanční náročnosti jednotlivých podpůrných opatření. Vzdělávání má respektovat zájem žáka a vycházet z jeho možností, proto zákon zachoval také upravené podmínky pro vzdělávání žáků se závažnými formami znevýhodnění (postižení) v § 16 odst. 9 školského zákona.

Novela rozšířila podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jednak o zákonem daná podpůrná opatření, jednak o definování skupin žáků, kterým je podpora poskytována, a dále doplnila podporu o prostředí školských zařízení. Nositelem změn se stala školská poradenská zařízení (PPP a SPC) a realizátorem pedagogové všech škol ve spolupráci se zákonnými zástupci a žáky (dětmi, studenty).

I. Hlavní statistické údaje a kvalitativní zjištění

Termínem individuální integrace rozumíme v rámci této kapitoly zařazení dětí/žáků/studentů se SVP do výuky v běžných třídách, skupinovou integrací pak jejich zařazení do tříd zřízených podle § 16 odst. 9 (dále jen speciální třídy) při běžných školách.

Pohled na SVP jako celek před a po účinnosti inkluzivní novely je nesouměřitelný, a to především s ohledem na jejich odlišné vymezení, strukturu a pojetí některých charakteristik (např. sociálního znevýhodnění). V datech se uvádí jen souměřitelné počty dětí podle druhu (a stupně) znevýhodnění vymezené ve školském zákoně v § 16 odst. (Z16/9), dříve zdravotního postižení. Stávající členění znevýhodnění zahrnuje i další druhy znevýhodnění žáků, která se neuvádí v § 16 odst. 9 ŠZ.

Mateřské školy

Podíly dětí se speciálními vzdělávacími potřebami podle § 16 odst. 9 (dále Z16/9) dlouhodobě oscilují kolem 2,8 %, ale **podíly těchto dětí individuálně integrovaných do běžných tříd se meziročně zvyšují** – viz tabulka.

Počet a podíl dětí se znevýhodněním podle § 16 odst. 9 v MŠ v letech 2010/11 až 2016/17 (data k 30. 9. daného školního roku):

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Počet dětí	328 612	342 521	354 340	363 568	367 603	367 361	362 653
Znevýhodnění podle § 16 odst. 9 (Z16/9)	9 236	9 510	9 767	10 063	10 312	10 536	10 486
– individuálně integrovaní	1 911	2 032	2 156	2 299	2 484	2 748	3 029
– ve speciálních třídách	7 325	7 478	7 611	7 764	7 828	7 788	7 457
Podíl Z16/9 na celkovém počtu dětí v MŠ	2,81%	2,78%	2,76%	2,77%	2,81%	2,87%	2,89%
Podíl dětí individuálně integrovaných z celkového počtu Z16/9	20,7%	21,4%	22,1%	22,8%	24,1%	26,1%	28,9%
Podíl dětí ve speciálních třídách z celkového počtu Z16/9	79,3%	78,6%	77,9%	77,2%	75,9%	73,9%	71,1%

V mateřských školách rostou podíly dětí individuálně integrovaných do běžných tříd dlouhodobě. Tabulka dokládá mj. trend poklesu podílu dětí ve speciálních třídách a růst podílu dětí individuálně integrovaných v běžných třídách v posledních sedmi letech, včetně prvního roku implementace společného vzdělávání, kdy nedošlo k odchylce od uvedeného trendu.

U MŠ došlo k celkovému poklesu dětí, mírně poklesl i počet dětí se zdravotním znevýhodněním (10536/10486), přesto došlo k posílení počtu individuálně integrovaných dětí z původních 2748 na 3029 a snížil se i počet dětí zařazovaných do speciálních tříd z původních 7788 na 7457.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami a nadané děti v MŠ ve školním roce 2016/17

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami celkem		12 565
z toho	znevýhodnění podle § 16 odst. 9 ŠZ	10 486
	s jiným zdrav. znevýhodněním	620
	kategorie K	789
	kategorie Z	520
	kategorie V	314
Mimořádně nadané děti		7

Z pohledu celkových počtů dětí se SVP navštěvovalo MŠ ve školním roce 2016/17 celkem **12 565** dětí. U většiny z nich (10 486) bylo zjištěno Z16/9 na základě vyšetření školským poradenským zařízením. Děti s jiným (zdravotním) znevýhodněním, než je uvedeno v § 16 odst. 9 školského zákona, bylo evidováno celkem **620**. Dále zde bylo vykázáno **1 623** dětí, jejichž znevýhodnění souvisí s kulturním prostředím (789), jinými životními podmínkami v rodině dítěte (520), případně jejich znevýhodnění vyplývá z kombinace více faktorů (314). Mimořádné nadání bylo vykázáno jen u 7 dětí MŠ.

K 30. 9. 2016 vykázaly MŠ **2 298** asistentů pedagoga, ve výši **1 605,8** přepočtených úvazků. Z celkového součtu úvazků asistentů pedagoga vykázaného všemi školami (8 831,2) tak připadalo téměř **18,2 %** na MŠ. V průběhu školního roku však MŠ čteně vykazovaly poskytování podpůrných opatření typu „Asistent pedagoga“. Jaký podíl úvazků asistentů pedagoga však připadal na zcela nové asistenty a jaký na asistenty, u nichž pouze došlo s rediagnostikou dětí k tzv. překlopení pod nový systém financování SVP, bude možné spolehlivě vyhodnotit až na základě údajů ze zahajovacích výkazů ke školnímu roku 2017/18. Počet asistentů pedagoga všech úrovní škol (MŠ, ZŠ, SŠ) v posledních letech nepřetržitě roste (jen od školního roku 2010/11 se zvýšil o 5 212,2 úvazku, tedy o více než 144,0 %).

Nejčastěji byla dětem se speciálními vzdělávacími potřebami doporučována PO (podpůrná opatření) 1. stupně.

Nejčastěji vykazovaným konkrétním PO v období školního roku 2016/17 byl ze strany MŠ **Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,50)**. Celkem se jednalo o 433 případů, z nichž 404 (93,3 %) bylo spojeno s požadavkem na finanční prostředky. Následují **Pedagogická intervence ve škole** (jedna

hodina) - (požadováno 282/skutečně přiznáno 255), **Pomůcky pro rozvoj řeči** (281/39) a **Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,75)** - (271/250). Z hlediska počtu PO jako celku sice zcela dominují různá PO typu učební a kompenzační pomůcky (dále jen POB) - (66 %), z pohledu nákladovosti však PO personálního charakteru (dále jen POA), která jsou spojena s vysokou normovanou finanční náročností. Jedná se především o **PO typu Asistent pedagoga, kterých MŠ vykazaly nově v průběhu školního roku v přepočtu na úvazky 764,3, z toho 91,3 % s finančními nároky (roční nákladovost odpovídá více než 262,3 mil. Kč).**

Za sledované období došlo v MŠ k významnému poklesu dětí s narušenou komunikační schopností (vady řeči) o 4,5 % a naopak k nárůstu dětí s autismem o 6,7 %.

Základní školy

Základní školy ve školním roce 2015/16

		Celkem	Běžné základní školy			Speciální základní školy
			Celkem	Běžné třídy	Spec. třídy	
Počet ZŠ		4 115	3 727	×	×	388
Počet tříd v ZŠ		44 091	40 948	40 353	595	3 143
Počet žáků v ZŠ		880 251	855 570	849 767	5 803	24 681
Počet žáků se znevýhodněním podle § 16 odst. 9		78 717	54 837	49 225	5 612	23 880
jako % celkového počtu žáků v ZŠ		8,9%	6,2%	5,6%	0,6%	2,7%
v tom	s lehkým mentálním postižením	13 331	3 520	1 591	1 929	9 811
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	26,4 %	11,9 %	14,5 %	73,6 %
	se středně těžkým mentálním postižením	1 847	259	92	167	1 588
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	14,0 %	5,0 %	9,0 %	86,0 %
	s těžkým a hlubokým mentálním postižením	475	28	7	21	447
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	5,9 %	1,5 %	4,4 %	94,1 %
	se sluchovým postižením	1 258	730	705	25	528
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	58,0 %	56,0 %	2,0 %	42,0 %
	se zrakovým postižením	704	550	519	31	154
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	78,1 %	73,7 %	4,4 %	21,9 %
	s vadami řeči	5 596	3 592	2 976	616	2 004
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	64,2 %	53,2 %	11,0 %	35,8 %
	s tělesným postižením	1 152	945	926	19	207
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	82,0 %	80,4 %	1,6 %	18,0 %
	s vývojovými poruchami učení	35 881	34 681	32 830	1 851	1 200
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	96,7 %	91,5 %	5,2 %	3,3 %
	s vývojovými poruchami chování	7 974	6 851	6 559	292	1 123
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	85,9 %	82,2 %	3,7 %	14,1 %
	se souběžným postižením více vadami	5 649	1 219	841	378	4 430
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	21,6 %	14,9 %	6,7 %	78,4 %
	žáci s poruchami autistického spektra	4 850	2 462	2 179	283	2 388
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	50,8 %	44,9 %	5,9 %	49,2 %

Základní školy ve školním roce 2016/17

		Celkem	Běžné základní školy			Speciální základní školy
			Celkem	Běžné třídy	Spec. třídy	
Počet ZŠ		4 140	3 791	×	×	349
Počet tříd v ZŠ		45 116	42 198	41 575	623	2 918
Počet žáků v ZŠ		906 188	883 254	877 406	5 848	22 934
Počet žáků se znevýhodněním podle § 16 odst. 9		81 644	58 923	53 206	5 717	22 721
jako % celkového počtu žáků v ZŠ		9,0 %	6,5 %	5,9 %	0,6 %	2,5 %
v tom	s lehkým mentálním postižením	12 561	3 780	1 915	1 865	8 781
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	30,0 %	15,2 %	14,8 %	70,0 %
	se středně těžkým mentálním postižením	1 833	272	94	178	1 561
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	14,8 %	5,1 %	9,7 %	85,2 %
	s těžkým a hlubokým mentálním postižením	437	29	4	25	408
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	6,6 %	0,9 %	5,7 %	93,4 %
	se sluchovým postižením	1 226	730	704	26	496
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	59,5 %	57,4 %	2,1 %	40,5 %
	se zrakovým postižením	736	589	559	30	147
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	80,1 %	76,0 %	4,1 %	19,9 %
	s vadami řeči	6 414	4 387	3 733	654	2 027
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	68,4 %	58,2 %	10,2 %	31,6 %
	s tělesným postižením	1 199	994	961	33	205
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	83,0 %	80,2 %	2,8 %	17,0 %
	s vývojovými poruchami učení	36 638	35 567	33 830	1 737	1 071
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	97,0 %	92,3 %	4,7 %	3,0 %
	s vývojovými poruchami chování	9 225	8 160	7 777	383	1 065
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	88,5 %	84,3 %	4,2 %	11,5 %
	se souběžným postižením více vadami	5 910	1 545	1 057	488	4 365
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	26,2 %	17,9 %	8,3 %	73,8 %
	žáci s poruchami autistického spektra	5 465	2 870	2 572	298	2 595
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	52,6 %	47,1 %	5,5 %	47,4 %

Meziroční srovnání údajů o žácích se SVP ve školním roce 2015/16 a 2016/17 (podzimní matrika) neukázalo žádné speciální výkyvy, a to ani v případě **žáků s LMP**, jejichž počet **meziročně poklesl o 770 žáků**. Počet žáků s LMP klesá dlouhodobě – od školního roku 2010/11 klesl o 4 736 žáků (v průměru tedy o zhruba 677 ročně). Růst celkového počtu žáků se Z16/9 je dlouhodobým trendem a promítají se do něj především nárůsty počtu žáků s diagnostikovanými vývojovými poruchami učení a chování, s vadami řeči a s poruchami autistického spektra (nárůst o 9 272 žáků, resp. o více než 25 %). Stejně tak je i dlouhodobým trendem snižující se podíl žáků se Z16/9 vzdělávajících se ve speciálních ZŠ.

Základní školy ve školním roce 2016/17 – jarní matrika (stav k 31. 3. 2017)

		Celkem	Běžné základní školy			Speciální základní školy
			Celkem	Běžné třídy	Spec. třídy	
Počet ZŠ		4 140	3 789	x	x	351
Počet tříd v ZŠ		45 080	42 170	41 549	621	2 910
Počet žáků v ZŠ		905 453	882 195	876 240	5 955	23 258
Počet žáků se znevýhodněním podle § 16 odst. 9		95 806	72 765	66 952	5 813	23 041
jako % celkového počtu žáků v ZŠ		10,6 %	8,0 %	7,4 %	0,6 %	2,6 %
v tom	s lehkým mentálním postižením	12 980	4 084	2 189	1 895	8 896
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	31,5%	16,9%	14,6%	68,5%
	se středně těžkým mentálním postižením	1 839	265	79	186	1 574
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	14,4%	4,3%	10,1%	85,6%
	s těžkým a hlubokým mentálním postižením	430	29	4	25	401
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	6,7%	0,9%	5,8%	93,3%
	se sluchovým postižením	1 239	756	733	23	483
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	61,0%	59,2%	1,8%	39,0%
	se zrakovým postižením	773	627	597	30	146
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	81,1 %	77,2 %	3,9 %	18,9 %
	s vadami řeči	6 872	4 901	4 273	628	1 971
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	71,3 %	62,2 %	9,1 %	28,7 %
	s tělesným postižením	1 215	1 013	985	28	202
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	83,4 %	81,1 %	2,3 %	16,6 %
	s vývojovými poruchami učení	45 910	44 829	43 085	1 744	1 081
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	97,6 %	93,8 %	3,8 %	2,4 %
	s vývojovými poruchami chování	11 763	10 643	10 246	397	1 120
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	90,5 %	87,1 %	3,4 %	9,5 %
	se souběžným postižením více vadami	7 718	2 887	2 290	597	4 831
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	37,4 %	29,7 %	7,7 %	62,6 %
	žáci s poruchami autistického spektra	5 067	2 731	2 471	260	2 336
	% z celkového počtu žáků s tímto postižením	100,0 %	5,9 %	5,4 %	0,6 %	5,1 %

Počet a podíl žáků se znevýhodněním podle § 16 odst. 9 v ZŠ v letech 2010/11 až 2016/17 (data vždy k 30. 9. daného školního roku, v posledním školním roce i k 31. 3. 2017)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17 podzim	2016/17 jaro
Počet žáků	789 486	794 642	807 950	827 654	854 137	880 251	906 188	905 453
Znevýhodnění podle § 16 odst. 9 (Z16/9)	70 723	71 791	72 110	73 629	75 848	78 717	81 644	95 806
– individuálně integrovaní	36 226	39 160	40 888	43 352	45 853	49 225	53 206	66 952
– ve speciálních třídách	34 497	32 631	31 222	30 277	29 995	29 492	28 438	28 854
Podíl Z16/9 na celkovém počtu žáků ZŠ	8,96%	9,03%	8,93%	8,90%	8,88%	8,94%	9,01%	10,58%
Podíl žáků individuálně integrovaných z celkového počtu Z16/9	51,2%	54,5%	56,7%	58,9%	60,5%	62,5%	65,2%	69,9%
Podíl žáků ve speciálních třídách z celkového počtu Z16/9	48,8%	45,5%	43,3%	41,1%	39,5%	37,5%	34,8%	30,1%

U ZŠ se **zvýšil počet žáků zařazených do kategorie zdravotně znevýhodněných (postižených) ze 78 717 (2015/2016) na 95 806 (k 31. 3. 2017).** U všech skupin došlo k navýšení počtu žáků, kteří jsou zařazováni do režimu integrace a poklesly počty dětí a žáků, kteří se vzdělávají v režimu speciálním (tedy školy, třídy, oddělení a skupiny dle § 16 odst. 9, včetně základní školy speciální).

Vzhledem k tomu, že čísla nejsou konečná, je třeba hovořit o trendu úbytku dětí ve speciálním vzdělávání a posunu dětí do běžných škol, tam kde je to vhodné pro samotné žáky, kde lze očekávat pozitivní posun v jejich průběhu vzdělávání. Rozčlenění kategorií znevýhodnění podle míry závažnosti a podle navrhovaných stupňů podpory postupně navyšovalo počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jednak o žáky v 1. stupni PO, kterým podporu poskytuje pouze škola a dále i o mírné a středně závažné projevy u kategorií znevýhodnění (dříve postižení), které se v původních statistikách sledovaly pouze v závažných formách.

Žáci v ZŠ podle převažujícího stupně podpory přiznané od 1. 9. 2017

	Podzimní matrika (stav k 30. 9. 2016)		Jarní matrika (stav k 31. 3. 2017)		Nárůst	
	Běžné třídy	Speciální třídy	Běžné třídy	Speciální třídy	Běžné třídy	Speciální třídy
1. stupeň	5 833	x	15 875	x	10 042	x
2. stupeň	258	9	15 343	270	15 085	261
3. stupeň	180	66	4 014	2 740	3 834	2 674
4. stupeň	31	25	330	777	299	752
5. stupeň	1	18	9	263	8	245
Celkem	6 303	118	35 571	4 050	29 268	3 932

Na začátku školního roku (k rozhodnému okamžiku **30. 9. 2016**) byla již **588 žákům přiznána PO ve 2. – 5. stupni** podpory. Dalším 5 833 žákům byla přiznána PO v 1. stupni podpory. **Na konci března byla PO ve 2. – 5. převažujícím stupni podpory přiznána již 23 746 žákům** a v 1. stupni podpory dalším 15 875 žákům, mezi podzimní a jarní matrikou se tedy tento **počet téměř zešestinásobil**. Současně je možné z četností žáků v jednotlivých převažujících stupních podpory vyčíst, že **až do třetího stupně jsou integrováni především v běžných třídách**, zatímco speciální třídy jsou z tohoto pohledu charakteristické především pro čtvrtý a pátý stupeň podpory. Z pohledu věcné logiky tedy data nejspíše odpovídají očekáváním.

K 30. 9. 2016 vykázaly ZŠ 10 800 asistentů pedagoga, kteří odpovídali 6 496,3 úvazku (v průměru se tedy jednalo o zhruba 0,64 úvazku na asistenta). **Z celkového součtu úvazků** asistentů pedagoga vykázaného všemi školami (8 831,2) tak **připadalo téměř 73,6 % na ZŠ**. I v průběhu školního roku ZŠ **četně vykazovaly** poskytování PO typu „Asistent pedagoga“. Jaký podíl úvazků asistentů pedagoga však připadal na zcela nové asistenty a jaký na asistenty, u nichž pouze došlo s rediagnostikou dětí k tzv. překlopení pod nový systém financování SVP, bude možné spolehlivě vyhodnotit až na základě údajů ze zahajovacích výkazů ke školnímu roku 2017/18.

Nejčastěji vykazovaným PO z kategorie personální podpory byla ve školním roce 2016/17 ze strany ZŠ **Pedagogická intervence ve škole** (1 hodina). Celkem se jednalo o 9 417 případů, z nichž 7 502 (79,7 %) bylo spojeno s požadavkem na finanční prostředky. S velkým odstupem následují **Předmět speciálně pedagogické péče** (1 hodina) - (4 095/2 896), z kategorie pomůcek převažují **Speciální didaktické (manipulační) pomůcky pro výuku čtení a psaní** (2 901/2 575) a **Speciální učebnice pro výuku čtení** (2 662/2 390), což odpovídá počtům žáků s poruchami učení, pro které jsou tyto pomůcky primárně určeny. Z hlediska počtu PO jako celku dominují podpůrná opatření zaměřená na pomůcky, speciální učebnice a kompenzační pomůcky (61,6 %), z pohledu nákladovosti ale jednoznačně dominuje personální podpora (POA), která je spojena s vysokou normovanou finanční náročností. Jedná se tak vedle pedagogické intervence a předmětů speciálně pedagogické péče především o **PO typu Asistent pedagoga, kterých ZŠ nově vykázaly v přepočtu na úvazky 3 143, z toho 80,8 % s finančními nároky (roční nákladovost odpovídá více než 954,3 mil. Kč)**. Ze všech požadavků škol a školských zařízení na finanční prostředky spojené s poskytováním PO typu Asistent pedagoga tak připadá na ZŠ více než **70,9 %**.

Základní školy, které vzdělávají žáky s mentálním postižením (LMP)

Takových škol ve školním roce 2015/16 celkem **17**.

Školní rok 2016/17 pak charakterizuje celkem **13 takových škol**. Rozdíl mezi oběma školními roky tedy tvoří **celkem 4 školy**, nicméně pouze v případě **jedné ZŠ došlo k jejímu zániku**, u tří škol se snížil podíl takto vzdělávaných žáků pod 100 %, ale stále byl vyšší než 75 %, v případě jedné ZŠ došlo k jejímu sloučení s jinou ZŠ a jedna škola nově vyhověla tomuto kritériu. Pohled na školy, které vzdělávají 100 % žáků v PPLMP je však velmi nestabilní a neposkytuje zcela korektní pohled na tuto oblast, neboť velmi citlivě reaguje na příslušné změny ve vzdělávání každého žáka těchto škol (např. změna vzdělávacího programu u jednoho žáka z PPLMP na rámcový vzdělávací program základní školy speciální se projeví snížením počtu těchto škol o jednu takovou školu). **Proto školská statistika pracuje i s počty takových škol, kde je podíl žáků vzdělávaných v PPLMP větší než 75 %.**

Škol, které ve školním roce 2015/16 vzdělávaly více než 75 % žáků v PPLMP, bylo celkem **85** a vzdělávalo se v nich celkem **4 672 žáků**, z toho **4 027 podle přílohy pro LMP**. Začátek školního roku charakterizuje 83 těchto škol, vzdělávající celkem 4 627 žáků, z toho 3 932 v PPLMP.

Rozdíl mezi oběma školními roky tedy tvoří **celkem 2 školy**, nicméně skutečnost je taková, že v případě čtyř ZŠ došlo k jejich zániku, u osmi škol se snížil podíl takto vzdělávaných žáků pod 75 %, ale stále byl vyšší než 50 %, v případě tří ZŠ došlo k jejich sloučení s jinými ZŠ a 13 škol nově splnilo toto kritérium. **Nicméně meziroční pokles žáků v ZŠP o necelé jedno procento** (resp. o 2,4 % v případě žáků vzdělávaných v PPLMP) není nijak dramatický. Podle údajů z jarní matriky byl počet škol, které vzdělávaly více než 75 % žáků v PPLMP 64, vzděláváno zde bylo 4 846 žáků (nárůst o více než 3,7 % oproti školnímu roku 2015/16), resp. 4 102 žáků vzdělávaných v PPLMP (nárůst o téměř 1,9 % oproti školnímu roku 2015/16), což je z pohledu celkového počtu žáků v ZŠP více než meziroční nárůst počtu žáků ZŠ jako celku (2,9 %).

Počty ZŠ s dominantním podílem žáků vzdělávaných podle přílohy pro LMP nebo s upraveným obsahem vzdělávání z důvodu LMP a souhrnné počty žáků těchto škol přehled (T. 14 Sekce Analýz)

Období	ZŠ se 100 % žáků vzdělávaných v PPLMP		ZŠ s více než 75 % žáků vzdělávaných v PPLMP			ZŠ s více než 50 % žáků vzdělávaných podle v PPLMP		
	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet takto vzdělávaných žáků	Počet žáků celkem	Počet škol	Počet takto vzdělávaných žáků	Počet žáků celkem
2015/16	17	660	85	4 027	4 672	223	10 131	14 524
2016/17	13	495	83	3 932	4 627	194	8 709	12 363
2016/17 jarní matrika	13	494	84	4 102	4 846	204	9 072	12 924

Školská statistika označuje pro účely analýz jako „praktické“ ty školy zřízené podle § 16 odst. 9, které vzdělávají převážně žáky podle přílohy pro lehké mentální postižení (dále jen LMP) Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). K 1. září 2016 došlo ke zrušení této přílohy a žáci s LMP se tak musí vzdělávat podle upraveného RVP ZV, kde jsou přizpůsobeny požadované výstupy ze vzdělávání jejich zdravotnímu znevýhodnění. Současně se Opatřením ministryně školství z února 2016 umožnilo, aby se žáci těchto škol (tříd) vzdělávali na druhém stupni těchto škol nadále podle přílohy do ukončení jejich vzdělávání na ZŠ. Školská statistika do hodnocení vývoje v oblasti základních škol praktických tak zahrnuje ZŠ, které vzdělávají žáky podle přílohy pro LMP (na druhém stupni) a s upravenými výstupy ze vzdělávání z důvodu LMP (dále jen souhrnně programy přizpůsobené LMP, resp. PPLMP).

Vybrané přechody žáků ze speciálních škol do jiných ZŠ

Mezi školními roky 2015/16 a 2016/17 přešlo ze speciálních škol do běžných základních škol 1 583 žáků (do 31. března 2017 pak dalších 287 žáků). Do běžných tříd přestoupilo ze speciálních ZŠ meziročně celkem 854 žáků (do 31. března 2017 pak dalších 287 žáků), z nichž 683 do běžné třídy jiné ZŠ

(do 31. března 2017 pak dalších 186 žáků) a 216 do běžné třídy téže ZŠ, která již neměla z pohledu statistické klasifikace k danému okamžiku charakter speciální ZŠ.

Vybrané přechody žáků

		mezi šk. rokem 2015/16 a 2016/17	ve šk. roce 2016/17 mezi 30.9.2016 a 31.3.2017
Přechod ze speciální ZŠ do běžné ZŠ		1 583	287
Přechod ze speciální ZŠ do běžné třídy ZŠ		854	186
z toho	do běžné třídy jiné ZŠ	638	186
	do běžné třídy téže ZŠ (již ne spec)	216	0
Přechod ze speciální třídy ZŠ do běžné třídy ZŠ		1 549	251
z toho	z běžné ZŠ	695	65

Z hlediska rediagnostiky (nového posouzení speciálních vzdělávacích potřeb žáka) **byli nejčastěji přešetřeni žáci s vývojovými poruchami učení (55,8 %) následovaní žáky s mentálním postižením (16,4 %) a žáky se souběžným postižením více vadami (11,5 %).** Někteří další prvně rediagnostikovaní žáci s mentálním postižením (podobně jako i žáci s jinými znevýhodněními) mohli být navíc skryti i v rámci kategorie souběžného postižení více vadami.

Údaje o první rediagnostice rovněž umožňují členění podle typu třídy, v níž je žák vzděláván. Je tak možné konstatovat, že **více než čtvrtina prvně rediagnostikovaných žáků (25,5 %) byla vzdělávána ve speciálních třídách**, což je sice v porovnání s podílem takových dětí v MŠ (41,7 %) a SŠ (47,3 %) nižší číslo, ale i zde (zejména pak s ohledem na objem finančních prostředků) údaje přesvědčivě ukazují, že **nový systém SV představuje významnou podporu nejen pro individuální integraci žáků se SVP do běžných tříd, ale přináší i poměrně vysoké finanční prostředky na žáky vzdělávané v rámci skupinové integrace (třídy a školy zřizované podle § 16 odst. 9).**

Střední školy

U SŠ se **zvýšil počet žáků zařazených do kategorie zdravotně znevýhodněných (postižených) z 20 556 (2015/2016) na 22 228 (k 31. 3. 2017).** Také u středních škol dochází k nárůstu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami o více jak 10 %, stejně tak se snižuje počet těchto žáků ve speciálních třídách, zde o více jak 13 % ve srovnání s předchozím rokem a v porovnání se školním rokem 2010/11 o více jak 25 %.

Postupný nárůst celkového počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je dlouhodobým trendem rovněž v SŠ a promítají se do něj především nárůsty počtu žáků s diagnostikovanými specifickými poruchami učení (dříve vývojovými) a chování, i když postupně stoupá i zastoupení jiných znevýhodnění jako jsou souběžné postižení více vadami, poruchy autistického spektra nebo i středně těžké mentální postižení. Stejně tak je dlouhodobým trendem i snižující se podíl žáků se znevýhodněním (dříve postižením) vzdělávajících se ve speciálních SŠ.

Mezi začátkem školního roku 2016/17 a 31. březnem 2017 došlo ve SŠ k nárůstu počtu žáků se SVP, a to o téměř 11,1 %. Tento nárůst byl v relativním srovnání se ZŠ zhruba poloviční. Obdobně jako u ZŠ, i zde počty žáků se SVP v relativním vyjádření narostly ve všech sledovaných kategoriích, tedy i nových kategoriích kulturní odlišnosti a jiných životních podmínek (viz níže). Pro objektivní posouzení vývoje je třeba vyčkat na definitivní data z výkazů pro školní rok 2016/2017.

Na začátku školního roku (k rozhodnému okamžiku **30. 9. 2016**) **byla již 187 žákům přiznána PO ve 2. – 5. stupni podpurných opatření, na základě posouzení v ŠPZ.** Dalším 2 277 žákům byla přiznána PO v 1. stupni podpory (tuto podporu přiznává žákům převážně sama škola, ale může být samozřejmě přiznána i školským poradenským zařízením). Na **konci března byla PO ve 2. – 5. převažujícím stupni podpory přiznána již 3 992 žákům** a v 1. stupni podpory dalším 3 813 žákům. Mezi podzimní a jarní matrikou se tedy tento **počet vyšetřených dětí téměř ztrojnásobil**, což je však opět znatelně méně než u ZŠ, kde došlo k jeho zešestinásobení. Z pohledu počtu vykázaných poskytovaných podpurných opatření

ve školním roce 2016/17 patří SŠ za ZŠ a MŠ 3. místo v pomyslném žebříčku. V tomto období bylo SŠ vykázáno téměř **2,1 tisíce podpůrných opatření (3,3 % ze všech školami a školskými zařízeními vykázaných PO)**, z toho téměř 1,8 tisíce (**86,0 %**) s požadavkem na finanční prostředky.¹ Finanční požadavky SŠ na PO představovaly zhruba jen 4,4 % všech finančních požadavků uplatněných školami a školskými zařízeními (84,6 mil. Kč z 1,921 mld. Kč).

U středních škol bylo nejčastěji doporučovaným PO – Pedagogická intervence v rozsahu jedné hodiny požadována byla 246 krát a ve skutečnosti nárokována 208 krát. (Zpočátku docházelo k úpravám a změnám v Doporučení pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami).

Je zajímavé, že na středních školách je na dalším místě nikoliv částečný, ale **celý úvazek asistenta pedagoga (107/87)** a také se na středních školách více akcentují pomůcky pro kategorii sociálně znevýhodněných – pomůcky pro rozvoj sociálních dovedností. Dále se objevuje Pedagogická intervence v rozsahu 2 h/2 týden.

Přehled zastoupení stupňů podpory na SŠ opět dokládá, že nejčastěji je uplatňován 1. a 2. stupeň PO, převažuje podpora běžných škol, ale je uplatňována i ve školách zřízených dle § 16 odst. 9 ŠZ.

Žáci ve SŠ podle převažujícího stupně podpory ve školním roce 2016/17

	Podzimní matrika (stav k 30. 9. 2016)		Jarní matrika (stav k 31. 3. 2017)		Nárůst	
	Běžné třídy	Speciální třídy	Běžné třídy	Speciální třídy	Běžné třídy	Speciální třídy
1. stupeň	2 277	x	3 813	x	1 536	x
2. stupeň	80	5	2 867	113	2 787	108
3. stupeň	22	69	404	363	382	294
4. stupeň	5	3	51	150	46	147
5. stupeň	0	3	2	42	2	39
Celkem	2 384	80	7 137	668	4 753	588

K 30. 9. 2016 vykázaly SŠ rovněž 783 asistentů pedagoga, kteří odpovídali 600,5 úvazku (v průměru se tedy jednalo o zhruba 0,77 úvazku na asistenta). Z celkového součtu úvazků asistentů pedagoga vykázaného všemi školami (8 831,2) tak připadalo **pouze 6,8 % na SŠ**, což je ve srovnání s MŠ (18,2 %) a ZŠ (73,6 %) **jednoznačně nejnižší hodnota**. V průběhu školního roku však i SŠ vykazovaly poskytování PO typu „Asistent pedagoga“, i když ne v takové míře jako mateřské a zejména základní školy. Jaký podíl úvazků asistentů pedagoga však připadal na zcela nové asistenty a jaký na asistenty, kteří s žáky pracovali před novelou ŠZ, bude možné spolehlivě vyhodnotit až na základě údajů ze zahajovacích výkazů ke školnímu roku 2017/18.

Nejčastěji vykazovaným konkrétním PO byla ze strany SŠ **Pedagogická intervence ve škole (jedna hodina)**. Celkem se jednalo o 215 případů, z nichž 196 (91,1 %) bylo spojeno s požadavkem na finanční prostředky. S velkým odstupem následují **Asistent pedagoga (úvazek 1,0) - (104/86)**, **Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,75) - (61/57)** a **Pedagogická intervence ve škole (dvě hodiny) - (58/54)**. Z hlediska počtu PO jako celku sice zcela dominují POB (65,4 %), z pohledu nákladovosti však jednoznačně POA, která jsou spojena s vysokou normovanou finanční náročností. Jedná se především o **PO typu Asistent pedagoga, kterých SŠ vykázaly nově v přepočtu na úvazky 199,5 z toho 81,8 % s finančními nároky (roční nákladovost odpovídá více než 61,3 mil. Kč)**. Ze všech požadavků škol a školských zařízení na finanční prostředky spojené s poskytováním PO typu **Asistent pedagoga** však připadá na SŠ pouze necelých 4,6 %.

¹ Všechny údaje o vykázaných poskytovaných PO a s nimi spojených finančních nákladech jsou korigovány o počty ukončených poskytování PO, které lze v rámci náběhu SV považovat spíše za korekce dříve chybně vykázaných údajů ze strany škol a školských zařízení. Není-li uvedeno jinak, jedná se vždy o informace za všechny zřizovatele.

Nově sledované kategorie žáků v MŠ, ZŠ i SŠ

K nově sledovaným kategoriím se řadí především žáci žijící v jiných životních podmínkách a žáci pocházející z odlišného kulturního prostředí. Tato kategorie byla i předmětem dohody, naopak lze považovat tyto žáky současně za žáky cizince, kteří jsou ve školském zákoně uvedeni v § 20.

U této kategorie žáků se předpokládá zejména potřeba podpory žáků v přípravě na školu (pedagogická intervence) a v další výuce českého jazyka jako jazyka cizího.

Nové kategorie žáků, jsou tedy ti, kteří přicházejí do vzdělávání z odlišného kulturního prostředí, jedná se o širší definici, která tak zahrnuje nejen žáky cizince, ale také žáky např. z bilingvního prostředí, žáky různých etnik žijících na území ČR.

Vzhledem k charakteru sběru dat v MŠ jsou data k těmto zařízením k dispozici pouze za loňský školní rok. U ZŠ došlo k nárůstu počtu žáků v této kategorii z 614 na 1418 – tedy o více jak 100 %, podobně u žáků v kategorii Z, která vychází z odlišných životních podmínek (tedy nejen sociálního znevýhodnění), kde došlo u ZŠ k nárůstu z 990 žáků na 3070. Obdobně dochází k nárůstu u SŠ, který představuje u kategorie K 57 žáků ve školním roce 2015/2016 a v roce 2016/2017 (k 31. 3.) 94 žáků, tedy nárůst o 37 žáků. K nárůstu došlo i u kategorie Z, kde došlo k navýšení oproti loňskému školnímu roku (opět k 31. 3. 2017) o 120 žáků. Kategorie V, která kombinuje faktory odlišné kultury a jiných životních podmínek a představuje pravděpodobnost velmi problematické žákovské skupiny, byla u ZŠ v počtu 55 žáků v roce 2015/16, v roce 2017 (opět k 31. 3. 2017) opět nárůst o 578 žáků, tedy o více jak 100 %. U středních škol bylo v kategorii V 41 žáků a k 31. 3. 2017 131 žáků, tedy opět nárůst.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaní žáci k 30. 9. 2016

		Mateřské školy	Základní školy	Střední školy
Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami celkem		12 565	85 716	21 218
z toho	zdravotně postižení (§ 16 odst. 9 ŠZ)	10 486	81 644	20 335
	s jiným zdrav. znevýhodněním	620	2 560	764
	kategorie K	789	614	57
	kategorie Z	520	990	182
	kategorie V	314	555	41
Mimořádně nadaní žáci		7	1 065	395

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaní žáci k 31. 3. 2017

		Mateřské školy	Základní školy	Střední školy
Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami celkem		x	102 929	23 571
z toho	zdravotně postižení (§ 16 odst. 9 ŠZ)	x	95 806	22 228
	s jiným zdrav. znevýhodněním	x	8 596	1 614
	kategorie K	x	1 418	94
	kategorie Z	x	3 070	302
	kategorie V	x	1 133	131
Mimořádně nadaní žáci		x	1 226	474

K- kulturní odlišnost, Z jiné životní podmínky, V- souběh kategorie K+Z

Ostatní školy a školská zařízení

U ostatních druhů škol a školských zařízení nebyly s výjimkou školních družin zaznamenány významnější počty vykazovaných PO. U konzervatoří se jednalo o šest vykázaných PO, finanční nároky odpovídaly zhruba 137 tis. Kč. Z hlediska počtů prvních rediagnostik vykazaly konzervatoře celkem tři žáky, z toho dva s těžkou formou daného postižení.

VOŠ vykazaly rovněž šest PO, finanční nároky odpovídaly zhruba 446 tis. Kč. První rediagnostiky byly VOŠ vykazány pouze dvě, obě s těžkou formou. Základní umělecké školy vykazaly celkem 37 PO, finanční nároky odpovídaly více než 946 tis. Kč.

Školní družiny, školní kluby, domy dětí a mládeže a střediska volného času vykazaly celkem 692 PO, finanční nároky odpovídaly 36,0 mil. Kč. Dominantní počet PO byl v rámci této skupiny vykázán školními družinami (okolo 90 %). Školní družiny současně jako jediné ze školských zařízení vykazaly prvně rediagnostikované děti (celkem 50, z toho 40 s těžkou formou). **Nejčastěji** vykazovaným a současně v součtu nejnákladnějším PO byla v rámci této skupiny školských zařízení **Organizace výuky ve školském zařízení při škole (úvazek 0,25)** - (368krát, z toho 352krát s požadavky na finance).

Domovy mládeže a internáty vykazaly celkem 37 PO, finanční nároky odpovídaly 1,5 mil. Kč. Výchovné ústavy, dětské domovy a dětské domovy se školou vykazaly celkem 36 PO, finanční nároky odpovídaly 738 tis. Kč.

Souhrnný pohled na vykazovaná podpůrná opatření

V rámci školního roku 2016/17 vykazaly školy a školská zařízení více než 64,0 tisíc PO, z tohoto počtu bylo přes 54,4 tisíce (85,0 %) spojeno s finančními nároky. **Celkové finanční nároky lze vyčíslit na více než 1,971 mld. Kč, z čehož více než 96,0 % připadalo na personální podpůrná opatření (POA).**

Nejčastěji vykázaným POA byla **Pedagogická intervence ve škole (1 hodina)**, která byla vykazána téměř 10tisíckrát, z toho více než v 80 % případů s požadavkem na finanční prostředky (finanční nároky tak odpovídají 202,7 mil. Kč). **Nejnákladnějším PO však byla PO typu Asistent pedagoga, kterých bylo vykázáno v přepočtu na úvazky více než 4,1 tisíce, z toho téměř 3,6 tisíce (86,6 %) s požadavky na finance (finanční nároky tak odpovídají více než 1,345 mld. Kč).**

Nejčastěji vykázanými pomůckami v kategorii speciálních učebnic, pomůcek a kompenzačních pomůcek (POB) byly **Speciální didaktické (manipulační) pomůcky pro výuku čtení a psaní**, které byly vykazány téměř 3tisícekrát, z toho v téměř 89 % případů s požadavkem na finance (finanční nároky tak odpovídají zhruba 867 tis. Kč). **Nejnákladnějším POB však byly Speciální učebnice pro výuku žáků s mentálním postižením**, které byly vykazány 1 233krát, z toho 903 s požadavky na finanční prostředky (finanční nároky tak odpovídají více než 2,7 mil. Kč).

Nejvíce používaná podpůrná opatření typu **A** vykazaná v období 30. 9. 2016 až 31. 7. 2017 na výkazu R44-99 o změnách v poskytovaných podpůrných opatřeních a jejich finanční náročnosti - krajské členění.

		Č R	P H	SČ	JČ	PL	K V	Ú L	LB	K H	PB	V Y	J M	O C	ZL	M S
	CELKEM POA	67 90 3	64 40	94 08	27 22	19 51	54 79	76 23	26 00	47 47	24 77	34 88	63 98	34 06	39 22	72 42
Nejví ce použí vané PO v ČR	Pedagogic ká intervence ve škole (1 hodina)	11 27 5	63 5	15 68	46 5	30 1	33 2	12 81	53 3	57 7	68 9	90 4	12 01	77 8	97 0	10 41
	Předmět speciálně pedagogic ké péče (1 hodina)	47 61	66 5	39 0	40	31	30 4	46 8	11 4	76 1	18	37	43 5	18 5	17 4	11 39
	Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,50)	28 65	22 1	39 4	15 6	91	15 0	23 6	12 9	21 2	27 3	14 9	42 7	14 2	11 1	17 4
	Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,75)	25 52	18 9	20 7	98	84	28 4	37 7	61	14 3	15 7	12 9	17 2	12 2	19 9	33 0
	Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,25)	12 55	12 9	22 9	45	30	54	12 6	88	13 8	10 2	42	96	62	40	74
	Pedagogic ká intervence ve škole (2 hodiny)	12 22	10 2	21 1	62	60	52	12 6	71	68	42	71	14 0	84	53	80
	Asistent pedagoga (úvazek 1,0)	10 43	88	88	61	28	78	12 0	14	76	70	28	61	37	63	23 1
	Předmět speciálně pedagogic ké péče (2 hodiny)	55 5	89	47	12	10	51	38	21	10 6	6	21	62	14	16	62
	Organizac e výuky ve školském zařízení při škole	41 5	18	40	30	17	17	38	2	14	23	16	45	28	32	95

Přehled podpůrných opatření typu B (pomůcky, speciální učebnice a kompenzační pomůcky) ve školním roce 2016/17

Nejvíce opatření typu B je v obecné rovině zařazeno ve 3. stupni PO (celkem 104 druhů opatření pro školy a školská zařízení podle přílohy vyhlášky č. 27/2016 Sb.), nejméně jich je v 5. stupni (celkem 22 opatření). Nejvíce opatření je v rámci nabídky určeno pro kategorii nadaných žáků (16 %) a žáků se zrakovým postižením (15 %), nejméně opatření je určeno pro žáky se specifickými poruchami chování (4 %) a pro žáky s potřebou podpory z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek (6 %).

Ve sledovaných typech škol bylo **ve školním roce 2016/17 vykázáno celkem 38 995 podpůrných opatření typu B**. Nejvíce podpůrných opatření bylo vykázáno na základních školách (33 866; 87 % v rámci

sledovaných typů škol), výrazně méně pak v mateřských školách (3 765; 10 %) a na středních školách (1 634; 3 %). Ve školských zařízeních se jedná celkem o 291 podpůrných opatření. Většina podpůrných opatření byla vykázána s požadavkem na proplacení, v rámci škol jde o 88 % opatření, ve školských zařízeních byl finanční požadavek zaznamenán u 86 % vykázaných opatření. Školská zařízení vykázala opatření s celkovým finančním požadavkem ve výši 622 350 Kč. Vykázaná podpůrná opatření typu B mají řádově nižší celkovou finanční náročnost než podpůrná opatření typu A. **V rámci sledovaných typů škol jsou celkové náklady za PO typu B na úrovni 4 % nákladů podpůrných opatření POA.**

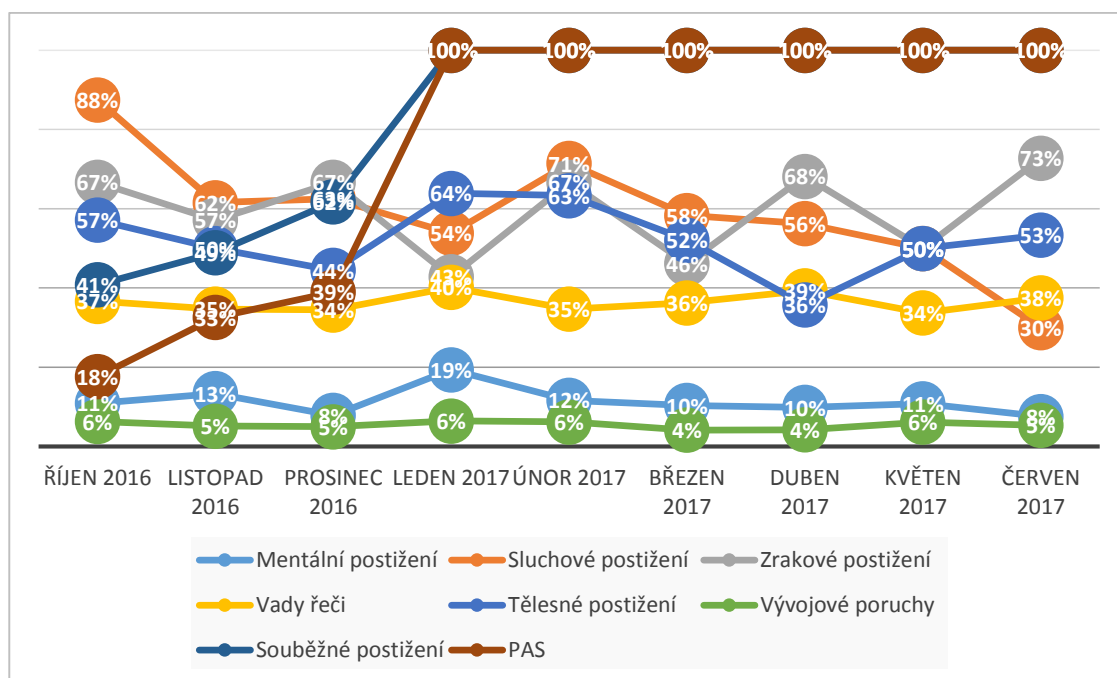
Z pohledu nabídky jsou podpůrná opatření typu B **nejvíce využívána na základních školách**, ve kterých bylo využito nejvíce různých druhů těchto opatření. Na základních školách je také zaznamenán nejvyšší celkový počet vykázaných opatření (většina vykázaných opatření), tato opatření jsou pak spojena s nejvyšší celkovou finanční náročností v rámci sledovaných typů škol a školských zařízení.

Při podrobnější analýze škol, které spolu se SPC tvoří jeden subjekt, byly identifikovány některé školy (subjekty) s vysokými (absolutními i relativními) celkovými náklady. Je doporučeno, aby byla u vytipovaných škol provedena podrobnější analýza se zohledněním konkrétních vykázaných podpůrných opatření a zároveň se zohledněním dalších proměnných (i mimo samotná podpůrná opatření), s cílem podat spolehlivou interpretaci těchto zjištění, stejným způsobem je doporučeno postupovat v případě uvedených zjištění týkajících se specifického postavení Karlovarského kraje. Dále je doporučeno, aby byly na úrovni jednotlivých kategorií žáků s potřebou podpory realizovány analýzy podpůrných opatření skupiny B a došlo k případné restrukturalizaci a doplnění, nebo naopak vypuštění některých druhů pomůcek. Analýza bude provedena ve spolupráci s ŠPZ a odborníky pro jednotlivá znevýhodnění.

Souhrnný pohled na první rediagnostiky do 31. 3. 2017

Během školního roku 2016/17 bylo vykázáno celkem **11 281 prvních rediagnostik, v rámci nichž tvoří těžké formy postižení více než 28,7 %**. Nejvíce prvních rediagnostik vykázaly ZŠ (86,5 %). Při pohledu na konkrétní rozdělení mezi skupinami jednotlivých znevýhodnění je zřejmé, že **nejčastěji procházeli první rediagnostikou žáci s vývojovými poruchami učení (50,3 % případů)**. Z pohledu závažných zdravotních znevýhodnění pak první rediagnostikou procházeli nejčastěji žáci se souběžným postižením více vadami (39,6 %). Tato data vychází ze sledování rediagnostiky u žáků od 2. stupně PO, ale ŠPZ pracovala i se žáky s 1. stupněm podpory, kdy je tedy ve sledovaném období celkově **19 088 rediagnostik**. Rediagnostiky tak v tomto období tvořily přibližně **73 % (11 674 rediagnostik)** veškeré diagnostické činnosti PPP a přibližně **67 % (7 414 rediagnostik)** diagnostické činnosti SPC.

Podíl znevýhodnění u prvních rediagnostik s NFN dle měsíců a diagnostických kategorií.

Údaje o první rediagnostice rovněž umožňují členění podle typu třídy, v níž je dítě/žák/student vzděláván. Je tak možné konstatovat, že **více než čtvrtina prvně rediagnostikovaných (27,7 %) byla vzdělávána ve speciálních třídách**. V kontextu s objemy finančních prostředků údaje velmi přesvědčivě ukazují, že **nový systém SV představuje významnou podporu nejen pro individuální integraci dětí, žáků a studentů se SVP do běžných tříd, ale přináší i poměrně vysoké finanční prostředky na ty, kteří se vzdělávají v rámci skupinové integrace (třídy a školy zřizované podle § 16 odst. 9)**.

Počty žáků základních škol s novým doporučením podle stavu k 31. 3. 2017

Území	Žáci se znevýhodněním podle § 16 odst. 9							Žáci se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo žáci (mimořádně) nadaní diagnostikovaní po 1. 9. 2016	Žáci diagnostikovaní po 1. 9. 2016
	Celkem	v tom							
		diagnostikovaní před 1. 9. 2016		diagnostikovaní mezi 1. 9. 2016 a 31. 3. 2017					
		Celkem	Celkem jako %	Celkem	Celkem jako %	v tom se stupněm PO 1	v tom se stupněm PO 2 - 5		
CELKEM ČR	95 806	69 648	72,7%	26 158	27,3%	4 361	21 797	3 109	29 267
Hlavní město Praha	9 917	7 821	78,9%	2 096	21,1%	317	1 779	220	2 316
Středočeský kraj	12 709	9 201	72,4%	3 508	27,6%	538	2 970	508	4 016
Jihočeský kraj	3 520	2 436	69,2%	1 084	30,8%	341	743	103	1 187
Plzeňský kraj	4 926	4 027	81,7%	899	18,3%	89	810	146	1 045
Karlovarský kraj	3 235	2 229	68,9%	1 006	31,1%	85	921	200	1 206
Ústecký kraj	9 353	7 167	76,6%	2 186	23,4%	183	2 003	318	2 504
Liberecký kraj	4 226	3 243	76,7%	983	23,3%	131	852	145	1 128
Královéhradecký kraj	6 331	4 824	76,2%	1 507	23,8%	154	1 353	108	1 615
Pardubický kraj	4 749	2 847	59,9%	1 902	40,1%	410	1 492	207	2 109
Kraj Vysočina	4 587	3 385	73,8%	1 202	26,2%	97	1 105	109	1 311
Jihomoravský kraj	9 155	6 059	66,2%	3 096	33,8%	870	2 226	332	3 428
Olomoucký kraj	6 011	4 345	72,3%	1 666	27,7%	243	1 423	242	1 908
Zlínský kraj	4 653	2 725	58,6%	1 928	41,4%	358	1 570	91	2 019
Moravskoslezský kraj	12 434	9 339	75,1%	3 095	24,9%	545	2 550	380	3 475

Od 1. září 2016 do 31. března 2017 tak prošlo diagnostikou ŠPZ minimálně 29 267 žáků ZŠ. V případě 26 158 žáků (89,4 %) se zde jednalo o ty, kterým bylo diagnostikováno nějaké Z16/9 - z toho 21 797

žákům (83,3 %) byla přiznána PO ve 2. – 5. převažujícím stupni a 4 361 žákům (16,7 %) v 1. převažujícím stupni. Zbývajícím 3 109 žákům (10,6 %) bylo diagnostikováno zdravotní nebo sociální znevýhodnění, případně (mimořádně) nadání.

K 31. březnu 2017 tak bylo školským poradenským zařízením diagnostikováno minimálně 28,4 % žáků ZŠ z celkového počtu žáků se SVP a žáků (mimořádně) nadaných. Z celkového počtu žáků se Z16/9 pak bylo diagnostikováno minimálně 27,3 % žáků, v jednotlivých krajích se tyto podíly ale velmi lišily. Nejmenší podíl zaznamenáváme v Plzeňském kraji (18,1 %), nejvyšší ve Zlínském kraji (41,4 %).

Školská poradenská zařízení

Odborní pracovníci v pedagogicko-psychologických poradnách a ve speciálně pedagogických centrech

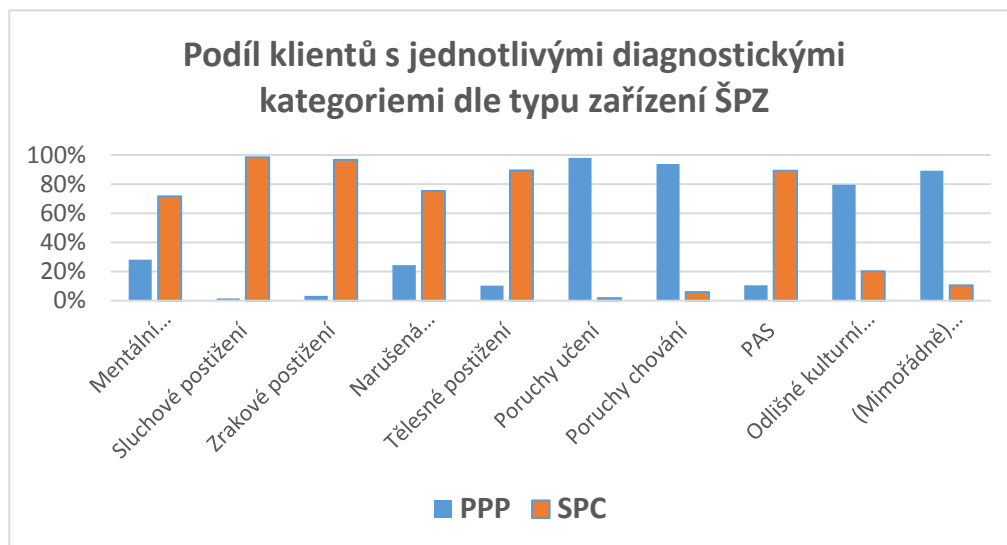
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
PPP - vybrané profese	864,7	880,9	902,9	880,3	870,8	891,3	963,1
Psychologové	431,5	441,2	457,3	444,5	444,3	450,9	478
Speciální pedagogové	322,9	328,7	340,5	341,5	333,6	349,8	386,8
Sociální pracovníci	110,3	111	105,1	94,3	92,9	90,6	98,3
SPC - vybrané profese	449,8	452,4	471,6	497,5	512,7	528,9	580,9
Speciální pedagogové	301,4	301,8	317,9	332,8	345	355,5	391,6
Psychologové	89,3	92,5	96,3	106	110,7	115,7	130,1
Sociální pracovníci	59,1	58,1	57,4	58,7	57	57,7	59,2

Z porovnání obsazenosti pracovišť ŠPZ je zřejmé, že přestože došlo k posílení počtu pracovníků v roce 2016 o 10 % a následně v lednu v roce 2017 o 14 % (10+4), v objemu nárůstu pracovníků se to neprojevilo v celkové výši. Je zřejmé, že v PPP došlo k posílení psychologů o **27,1** pracovníka, speciálních pedagogů o **37** a sociálních pracovníků o **7,7** pracovníka. V PPP je ale od roku 2010/11 **trend úbytku sociálních pracovníků. Poměr psychologů a speciálních pedagogů odpovídá počtu pracovišť, je vcelku rovnoměrný. V SPC došlo k přírůstku speciálních pedagogů o 36,1 a psychologů o 14,4. Celkový počet psychologů v těchto zařízeních 130,1 neodpovídá požadavkům pracovišť.**

Nároky na služby školských poradenských zařízení vedly k nezbytnosti posilování jejich kapacit. **Ani stávající stav obsazenosti ŠPZ však nepostačuje k plnému pokrytí poskytovaných služeb,** bude tak pravděpodobně nezbytné služby ještě posilovat. Průměrný počet klientů PPP je **200 reálných klientů** na jednoho odborného pracovníka, **nyní se však objevuje i 370 klientů na jednoho odborného pracovníka.** Průměrný počet klientů v SPC, kde je opakovaná péče o jednoho klienta a které je **normováno od 90-110 klientů,** je **nyní v průměru až 190-200 reálných klientů.**

Školská poradenská zařízení musela poskytovat také řadu informací školám, sledovat například počty žáků s určitým druhem podpůrného opatření, kde se jednalo o vytvoření skupiny nebo sdílení (pedagogická intervence, předměty speciálně pedagogické péče, asistent pedagoga), což je v situaci, kdy nejsou tato zařízení spádová, velmi náročné.

Školy měly poskytovat ŠPZ informace o stavu personální podpory i pomůckách, ale pokud přicházelo dítě z jiného kraje nebo současně navštívilo více zařízení (více druhů znevýhodnění), bylo velmi složité dojít ke konsensu před vydáním doporučení v rámci navrhování a poskytování podpůrných opatření. Částečně na tuto situaci zareagovala technická novela vyhlášky č. 27/2016 Sb., která zavádí s účinností od 1. 12. 2017 tzv. podmíněnou finanční náročnost, kde je odpovědnost za sestavení žákovské skupiny pro vybraná podpůrná opatření s personálním nárokem především na řediteli školy.

Vydávání doporučení pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a revizní pracoviště

Řada formulářů, zejména těch vystavovaných po zahájení úpravy v systému poskytování PO, obsahuje formální pochybení, která spočívají ve špatně uváděných údajích nebo v neuvedení údajů. Dále se obsah Doporučení odlišuje po obsahové stránce, v závěrech vyšetření podstatných pro vzdělávání žáka se kvalitou doporučení liší nejvíce. A to jak v rozsahu podpory škoie, tak v kvalitě popisu a interpretace závěrů vyšetření. (podrobněji viz. v úplném textu Analýzy)

Změna školského zákona zahrнула i požadavek na vytvoření systému revizí vydaných zpráv a doporučení v § 16b školského zákona. Revizní šetření byla zahájena k 1. 9. 2016. Postupně docházelo k podávání žádostí o revizi ze strany škol a zákonných zástupců.

Nejčastější důvody podání žádostí o revizi ze strany zákonných zástupců k doporučení /zprávě ŠPZ:

- Požadavek na vzdělávání s IVP
- Podpora vzdělávání žáka asistentem pedagoga
- Přetazení ze školy zřízené podle § 16. odst. 9 školského zákona do běžné ZŠ
- Jedna žádost týkající se žáka ze sociálně nepodnětného prostředí, kde kontrolní vyšetření nepotvrdilo diagnózu LMP

Další důvody pro podání žádosti o revizní šetření

- Posouzení školní zralosti k zahájení školní docházky, kdy rodiče mají odlišný názor
- Nesouhlas s výrazy uvedenými v doporučení
- Vyjádření nesouhlasu s uvedením anamnestických údajů, přesného názvu diagnózy, apod. v doporučení pro školu i ve zprávě, kterou obdrží rodiče.
- Nesouhlas s nastavením podpory pro nadaného žáka
- Nesouhlas s nastavením podpůrných opatření pro žáka cizince
- Nesouhlas se závěry vyšetření, které se stalo předmětem dohodů mezi rozvádějícími se rodiči
- Nesouhlas s jednáním pracovnice ŠPZ a podezření z opilosti

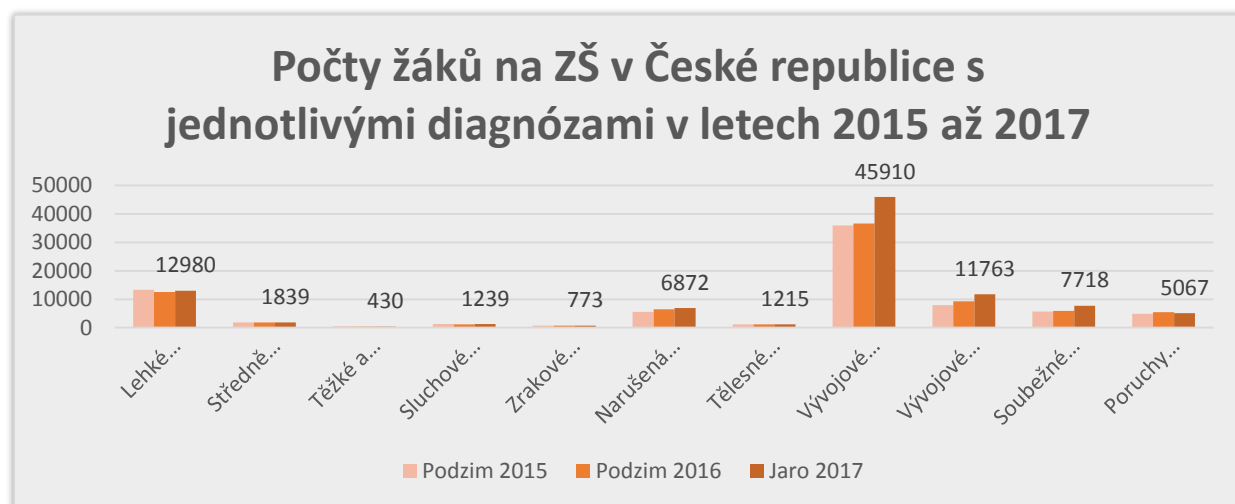
U některých žádostí bylo zvažováno, zda jsou předmětem revizního šetření nebo spíše záležitostí konání jiných subjektů. V 10 případech byla podána žádost o revizní šetření, ale po prvním setkání žadatelé od revize upustili, jednalo se ve 4 případech o stížnost na pracovníky, která neměla souvislost s obsahem revizí. V 6 případech došlo ještě před zahájením revize k dohodě mezi žadatelem a školským poradenským zařízením nebo mezi žadatelem a školou.

Analýza počtu žáků s jednotlivými diagnostickými kategoriemi, vývoj počtu těchto žáků v letech 2015 až 2017 a jejich srovnání v rámci jednotlivých krajů

Následující grafy specifikují celorepublikové absolutní počty žáků základních škol s různými diagnostickými kategoriemi a také jejich distribuci mezi školami speciálními a školami běžnými (včetně rozdělení na vzdělávání v běžné škole a běžné třídě či v běžné škole v rámci třídy speciální zřízené podle § 16 odst. 9). První z grafů, který specifikuje počty těchto dětí v rámci jednotlivých diagnostických kategorií, nasvědčuje tomu, že ve většině případů zůstávají počty těchto dětí relativně konstantní a pouze s malými rozdíly v počtu směrem k vyšším či nižším hodnotám v různých časech (specifikovány sběry dat pro MŠMT na podzim roku 2015, na podzim roku 2016 a na jaře roku 2017). Tyto minimální rozdíly lze připočítávat např. i demografickými změnami a různými počty žáků na školách v jednotlivých letech, kdy byly údaje sledovány. Jiný trend však výrazně vystupuje u diagnostických kategorií poruch učení, poruch chování a také u žáků s postižením kombinovaným z více vad. Značný vzestup mezi sběrem z podzimu roku 2016 a z jara roku 2017 lze vidět u diagnostické kategorie „vývojové poruchy učení“. U této kategorie lze spatřit vzestup počtu těchto žáků v absolutních hodnotách o cca 10 000 v celorepublikovém součtu. To může být způsobeno rozdělením této diagnostické kategorie podle závažnosti obtíží a také nově zařazováním do této kategorie dětí, jež dle původního systému byly vykazovány jako kategorie „znevýhodnění“. Procentuálně ještě vyšší nárůst mezi těmito sledovanými obdobími lze vidět u diagnostických kategorií poruch chování, resp. více vad, u kterých se jedná o vzestup o 27,5 %, resp. o 30,6 %. Tyto značné nárůsty lze přičíst v případě poruch chování zařazováním dětí s diagnózou ADHD, zatímco u kategorie „více vad“ může docházet k chybovosti při vykazování žáků, kdy není striktně dodržováno, že kategorie „více vad“ zahrnuje pouze děti s kombinacemi zdravotního postižení, která jsou specifikována v § 16 školského zákona.

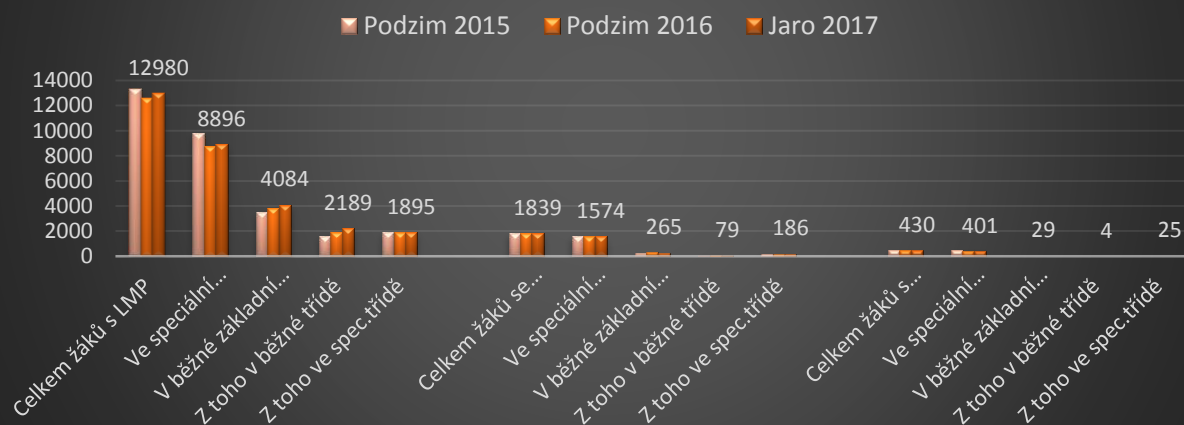
Následující grafy zpřehledňují tyto počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle způsobu jejich vzdělávání, tj. nakolik se žáci s jednotlivými diagnostickými kategoriemi vzdělávají ve speciálních základních školách či v běžných základních školách a v jejich rámci zda ve třídách běžných či speciálních třídách zřízených podle § 16 odst. 9. Z časového vývoje počtu dětí v těchto grafech je patrné, že většina dětí, které se před spuštěním nového systému v září 2016 vzdělávaly ve speciálních základních školách, se i nadále (data z jara 2017) vzdělávají v těchto školách pro ně uzpůsobených. Lze tak zaznamenat pouze malý nárůst počtu dětí s jednotlivými diagnostickými kategoriemi v běžných třídách běžných základních škol (například u lehkého mentálního postižení). U jiných postižení (např. poruchy autistického spektra) dokonce tento počet poklesl. Nejmarkantnější nárůst počtu žáků v běžných třídách je patrný u narušené komunikační schopnosti. Velký nárůst je zaznamenán také u poruch učení a u žáků s postižením kombinovaným z více vad, nicméně u těchto dětí to lze přičíst primárně celkovému nárůstu vykázaného počtu dětí s těmito diagnózami, o kterém byla zmínka výše. Naopak se také z grafů jednoznačně potvrzuje, že u dětí, pro něž zařazování do běžných tříd a inkluzivní vzdělávání přednostně určeno nebylo (např. žáci s těžkým a hlubokým mentálním postižením či většina žáků se středně těžkými mentálním postižením), nedochází k jejich zařazování do běžných tříd běžných škol a že děti s tímto postižením zůstávají v drtivé většině nadále vzdělávány ve speciálních školách či speciálních třídách. Přehledněji shrnují tyto údaje pro celou Českou republiku následující grafy. Zároveň jsou pro podrobnost uvedeny tytéž hodnoty dále v grafech pro jednotlivé kraje.

Žáci s LMP	Žáci se středně těžkým MP	Žáci s těžkým a hlubokým MP	Žáci se sluchovým postižením	Žáci se zrakovým postižením	Žáci s vadami řeči	Žáci s tělesným postižením	Žáci s vývojovými poruchami učení	Žáci s vývojovými poruchami chování	Žáci se souběžným postižením více vadami	Žáci s poruchami autistického centra
+3,3	+0,3	-1,6	+1,1	+5,0	+7,1	+1,3	+25,3	+27,5	+30,6	-7,3

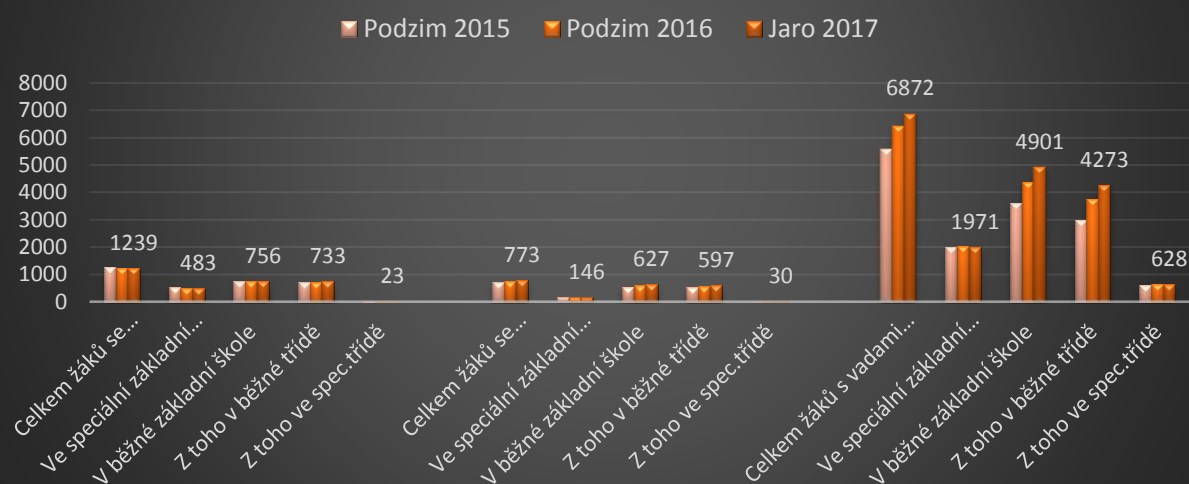
Graf č.1: Počty žáků na ZŠ v ČR s jednotlivými diagnózami v letech 2015 až 2017.

Česká republika - Počty žáků s MP různé závažnosti v běžných a speciálních ZŠ (2015 - 2017)

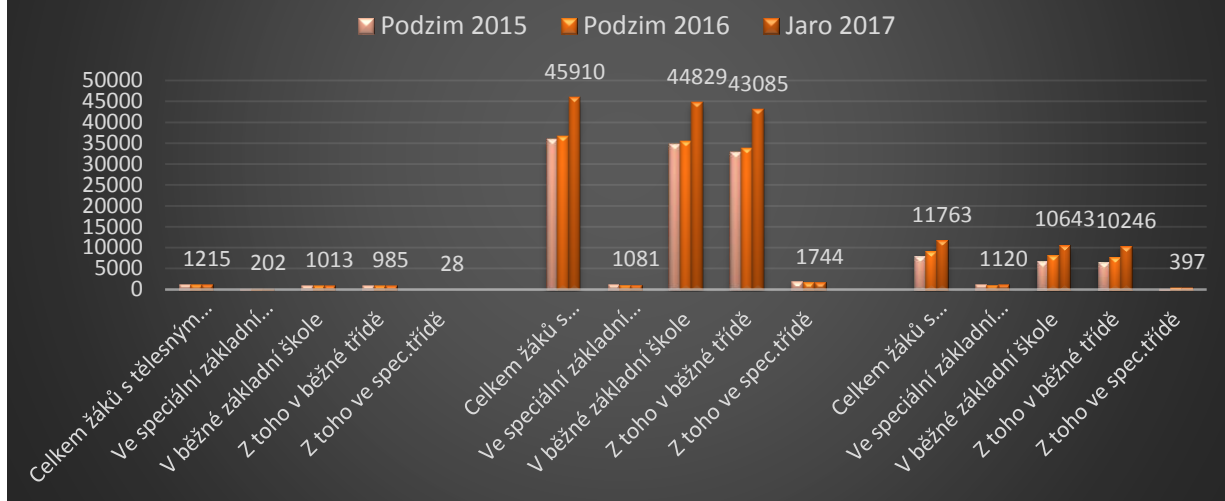

Graf č.2: Počty žáků na českých ZŠ s mentálním postižením různé závažnosti ve školách běžných a speciálních v letech 2015 až 2017.

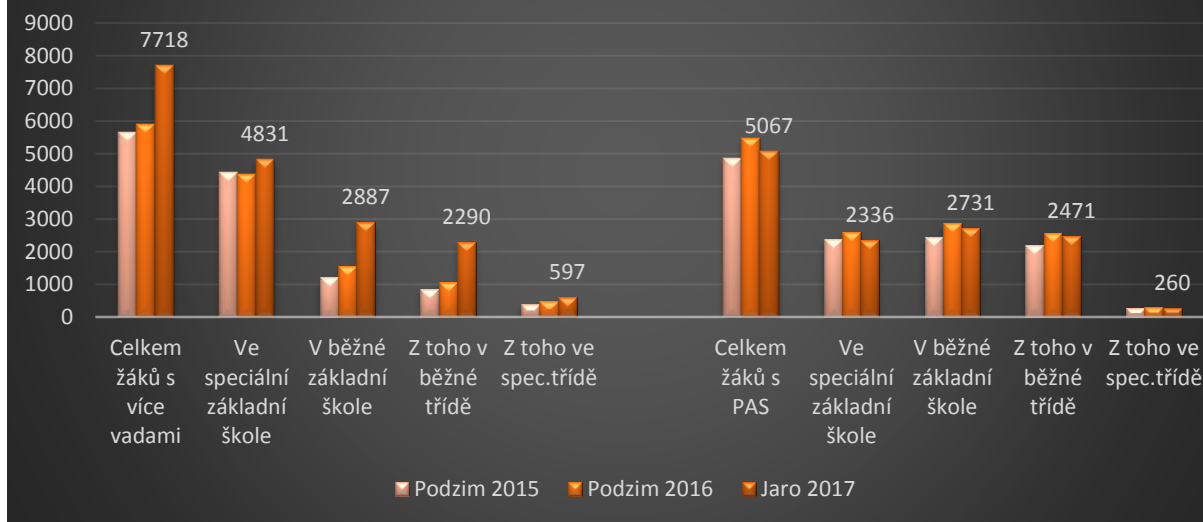
Česká republika - Počty žáků se sluchovým, zrakovým a řečovým postižením v běžných a speciálních ZŠ (2015 - 2017)

Česká republika - Počty žáků s tělesným postižením a s poruchami učení a chování v běžných a speciálních ZŠ (2015 - 2017)

Česká republika - Počty žáků se souběžným postižením více vadami a s PAS v běžných a speciálních ZŠ (2015 - 2017)

II. Ekonomické údaje

Na podpůrná opatření bylo v roce 2016 vynaloženo celkem 58 734 347 Kč. V roce 2017 pak jsou školami či školskými zařízeními všech zřizovatelů k 31. červenci 2017 poskytována podpůrná opatření v celkové výši 1 461 334 340 Kč (rozuměno pokud škola začala poskytovat podpůrné opatření v lednu 2017, je v této částce započítáno všech 12 měsíců roku 2017).

Nejčastěji poskytované podpůrné opatření „Pedagogická intervence ve škole (jedna hodina)“ tvoří jen jednu desetinu výdajů. Naproti tomu dvě podpůrná opatření v podobě asistenta pedagoga (konkrétně „Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,50)“ a „Asistent pedagoga sdílený ve škole (úvazek 0,75)“) tvoří jen 7,2 % poskytovaných podpůrných opatření, ale téměř polovinu všech výdajů. Deset nejčastěji

poskytovaných podpůrných opatření pak tvoří pouze 45 % všech poskytovaných podpůrných opatření, ale 65 % výdajů. **Porovnáme-li podpůrná opatření personálního charakteru a podpůrná opatření v podobě pomůcek, tak personální podpora tvoří 35,6 % poskytovaných podpůrných opatření, ale 96 % výdajů.**

Počet základních škol, které v roce 2016/17 realizují podpůrná opatření

	obecní	krajské	Celkem
běžné školy	3 157	12	3 169
speciální školy	36	215	251
Celkem	3 193	227	3 420

Požadavky škol zřízených podle § 16 odst. 9 (zřizovatel obec, kraj) na financování podpůrných opatření byly rozepsány jednotlivým krajům za období od 1. 9. 2016 do 30. 9. 2017 v celkové výši 143 230 223 Kč.

Požadavky běžných škol (zřizovatel obec, kraj) byly v období od 1. 1. 2017 do 30. 9. 2017 vypořádány v celkové výši 2 070 807 929 Kč.

Finanční prostředky na podpůrná opatření poskytnuté speciálním školám (7,3 % z celkového počtu škol zřizovatel obec, kraj) tvoří v období 1. 9. 2016 do 30. 9. 2017 cca 7 % celkové částky přidělené jednotlivým krajům.

Výdaje na poskytování podpůrných opatření v rámci postupného náběhu společného vzdělávání ve školách zřízených podle § 16 odst.9 školského zákona v roce 2017 (zřizovatel obec, kraj)

(podpůrná opatření vykázána prostřednictvím výkazu R43-01 a R44-99 v období od 1. 9. 2016 do 30. 9. 2017)

	NIV celkem v Kč	MP vč. odv. v Kč	Platy bez odv. v Kč	Odvody celkem v Kč	ONIV v Kč
Podpůrná opatření poskytovaná od ledna 2017 ^{*)}	46 523 044	45 808 744	33 682 900	12 125 844	714 300
Podpůrná opatření poskytovaná od února 2017	31 689 130	29 776 730	21 894 654	7 882 076	1 912 400
Podpůrná opatření poskytovaná od března 2017	16 428 328	15 202 718	11 178 469	4 024 249	1 225 610
Podpůrná opatření poskytovaná od dubna 2017	22 992 627	21 255 027	15 628 696	5 626 331	1 737 600
Podpůrná opatření poskytovaná od května 2017	20 037 131	18 260 001	13 426 471	4 833 530	1 777 130
Podpůrná opatření poskytovaná od června 2017	12 923 206	11 346 476	8 342 997	3 003 479	1 576 730
Podpůrná opatření poskytovaná od července 2017	1 620 433	1 121 613	824 715	296 898	498 820
Podpůrná opatření poskytovaná od srpna 2017	539 579	195 729	143 918	51 811	343 850
Podpůrná opatření poskytovaná od září 2017 ^{**)}	-4 988 732	-4 988 732	-3 668 185	-1 320 547	0
Podpůrná opatření poskytovaná od října 2017 ^{**)}	-4 534 523	-4 534 523	-3 334 208	-1 200 315	0
Celkem	143 230 223	133 443 783	98 120 427	35 323 356	9 786 440

^{*)} zahrnuta všechna podpůrná opatření poskytovaná k 1. 1. 2017 (tj. vč. PO poskytovaných již v roce 2016)

^{**)} pouze údaje za ukončená podpůrná opatření

Požadavky na finanční prostředky na podpůrná opatření ve školách zřízených podle § 16 odst. 9. vzrostly za první dva měsíce školního roku 2017/18 ve srovnání s předchozím obdobím několikanásobně (viz následující tabulka).

Požadavky na PO ve školní roce 2017/2018	NIV celkem v Kč	MP vč. odv. v Kč	Platy bez odv. v Kč	Odvody celkem v Kč	ONIV v Kč
Podpůrná opatření poskytovaná od září 2017	98 655 369	91 818 439	67 513 558	24 304 881	6 836 930
Podpůrná opatření poskytovaná od října 201	30 156 952	25 439 542	18 705 546	6 733 996	4 717 410
Celkem	128 812 321	117 257 981	86 219 104	31 038 877	11 554 340

Celkové finanční nároky na podpůrná opatření v běžných školách zřizovaných krajem, obcí či svazkem obcí od 1. 9. 2016 do konce září 2017 byly v celkové výši **2, 071 mld. Kč**. Pokud jde o školy zřízené podle § 16 odst. 9 (tzv. „speciální“), je jejich financování již od roku 2005 nastaveno tak, že prioritní zdroj jejich financování tvoří financování normativní, tj. financování na „dítě, žáka“, a to včetně příplatku na zdravotní postižení. Tento příplatek zohledňuje především nižší počet žáků v těchto školách (popř. třídách: nejčastěji 6 – 14 žáků, výjimečně i 4 – 6 žáků). Krajské úřady dále mohou tyto školy dofinancovat z krajské rezervy, kterou si každoročně vytváří z finančních prostředků státního rozpočtu a které jsou jim přidělovány pomocí republikových normativů z MŠMT. Uplatňování dalších finančních prostředků formou podpůrných opatření mělo být zcela výjimečné.

III. Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Nejvíce vzdělávacích programů NIDV s tematikou společného vzdělávání bylo realizováno pro cílovou skupinu pedagogů ZŠ, pro které bylo realizováno 248 VP (46 % ze všech realizovaných VP), **managementu škol a školských zařízení** bylo určeno 147 VP (28 % ze všech realizovaných VP). Pro **pedagogy MŠ** bylo realizováno 131 VP (25 % ze všech realizovaných VP). **Pedagogům SŠ** bylo určeno 31 VP (6 % ze všech realizovaných VP), 7 VP (1,3 % ze všech realizovaných VP) bylo realizováno pro **pedagogy ZUŠ a SUŠ** a 7 VP pro **pedagogy školských zařízení pro zájmové vzdělávání**.

Vzdělávací programy ke společnému vzdělávání byly realizovány formou projektů zjednodušeného vykazování – šablony pro MŠ a ZŠ (tzv. „balíčky podpory“) nebo formou akreditovaných vzdělávacích programů pro MŠ, ZŠ, SŠ, ZUŠ a SUŠ.

Mezi účastníky vzdělávacích programů NIDV bylo zastoupeno:

- 2850 pedagogů MŠ z celkových 31 002, tj. 9 %
- 4451 pedagogů ZŠ z celkových 73 405, tj. 6 %
- 471 pedagogů SŠ a VOŠ z celkových 48 973, tj. 1 %
- 105 pedagogů ZUŠ a SUŠ
- 99 pedagogů školských zařízení pro zájmové vzdělávání

Vzdělávací programy NIDV rozvíjely u pedagogických pracovníků znalosti právních předpisů souvisejících se společným vzděláváním, základních principů a východisek společného vzdělávání, podpůrných opatření a podpořily profesní růst a rozvoj kompetencí pedagogů pro práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pokrytí potřebně široké cílové skupiny pedagogických pracovníků vzdělávacími programy, které by je připravily na implementaci společného vzdělávání, nebylo, vzhledem k nezbytně vysoké finanční náročnosti, dosaženo. Vysokou finanční náročnost by představoval zejména rozvoj speciálně-pedagogických dovedností pedagogů v běžných školách. Zpětné vazby k programům dalšího vzdělávání nepoukazují na spokojenost účastníků s dostatečným rozsahem a kvalitou pokrytí témat relevantních v souvislosti s implementací společného vzdělávání. Implementaci společného vzdělávání nenapomohli ani lektori působící mimo NIDV, ke kaskádovému rozšíření témat a programů zaměřených na společné vzdělávání mezi lektory nabízejícími DVPP programy nedošlo.

IV. Hlavní závěry analýzy prvního roku implementace společného vzdělávání

Aktuálně dostupná data dokládají trend úbytku žáků ve speciálním vzdělávání a posílenou podporu všech žáků se SVP. Data za školní rok 2016/2017 jsou ovšem neúplná, zejména pokud jde o MŠ, kdy můžeme vycházet pouze z dat jednoho měsíce. Vzhledem k zahájení společného vzdělávání od 1. 9. 2016 nemohou poskytnout úplný obraz o jeho náběhu. Tato data je zapotřebí srovnat a vyhodnotit především ve vztahu k údajům, které školy předávají ke školnímu roku 2017/18., tj. v Analýze II, která bude dokončena koncem listopadu 2017.

MATEŘSKÉ ŠKOLY

- **V MŠ rostou podíly dětí individuálně integrovaných do běžných tříd dlouhodobě.**
- Z celkového objemu finančních prostředků vyčerpaly MŠ 15,5 %. Častěji čerpají PO MŠ speciální. Postupně se zvyšuje podíl individuálně integrovaných dětí, ubývá dětí ve speciálních třídách. Nejčastější PO je asistent pedagoga na 0,5 (495/426).

ZÁKLADNÍ ŠKOLY

- **V ZŠ rostou podíly dětí individuálně integrovaných do běžných tříd dlouhodobě.**
- **Meziročně došlo k významnému nárůstu počtu žáků se SVP, a to o 20 %.** Na tomto nárůstu se nejvíce podílela kategorie žáků se Z16/9 (82,3 %), zejména žáci s diagnostikovanými vývojovými poruchami učení. Počty žáků se SVP však v relativním vyjádření narostly významně ve všech sledovaných kategoriích, a to i ve zcela nových, kde SVP spočívají v odlišném kulturním prostředí žáka nebo v jeho odlišných životních podmínkách. V tomto ohledu je tedy možné konstatovat, že dochází k postupné implementaci systému nových diagnostik.
- **Ve školním roce 2015/16 bylo celkem 17 škol,** které vzdělávají všechny žáky **podle přílohy LMP (PPLMP).** Školní rok **2016/17** pak charakterizuje celkem **13 takových škol.** Rozdíl mezi oběma školními roky tedy tvoří celkem čtyři školy, nicméně pouze v případě jedné ZŠ došlo k jejímu zániku, u tří škol se snížil podíl takto vzdělávaných žáků pod 100 %, ale stále byl vyšší než 75 %, v případě jedné ZŠ došlo k jejímu sloučení s jinou ZŠ a jedna škola nově vyhověla tomuto kritériu.
- Z četnosti žáků v jednotlivých převažujících stupních podpory lze vyčíst, že **až do třetího stupně jsou integrováni především v běžných třídách,** zatímco speciální třídy jsou z tohoto pohledu charakteristické především pro čtvrtý a pátý stupeň podpory. Z pohledu věcné logiky tedy data nejspíše odpovídají očekáváním.
- **Počet žáků ve speciálních ZŠ poklesl, a to o 7,1 %,** resp. o 1 747 žáků (z 24 681 ve školním roce 2015/16 na 22 934 ve školním roce 2016/17). V roce 2015/16 tak byl podíl žáků v ryze speciálních ZŠ zhruba 2,8 %, o rok poději pak 2,5 %. V trendech lze sledovat dlouhodobý pokles žáků ve speciálních školách (§ 16 odst. 9 a školy speciální). *Podrobně viz tabulka 2,3.*
- **Meziročně se významně zvýšil počet žáků zařazených do kategorie zdravotně znevýhodněných** ze 78 717 (2015/16) na 95 806 (k 31. 3. 2017), u SŠ z 20 556 na 22 228. Na všech stupních došlo k navýšení počtu žáků zařazených do režimu integrace. Poklesly počty dětí a žáků, kteří se vzdělávají v režimu speciálním (tedy školy, třídy, oddělení a skupiny dle § 16 odst. 9, včetně základní školy speciální). Zvýšený počet žáků se SVP je třeba vnímat v kontextu změny v kategorizaci žáků. Důvodem je zpřesnění kategorií - členění stupňů podpory a míry závažnosti na mírnou, střední a závažnou. Žáci, kteří jsou dnes v kategorii mírné poruchy učení, byli v původním systému v kategorii znevýhodnění, neměli žádnou podporu. Nyní jsou ve 2. stupni PO, mají nárok na podporu. Obdobně je to u všech dalších znevýhodnění (dříve postižení).
- **Meziročně došlo k poklesu počtu speciálních ZŠ ve prospěch škol běžných,** ale téměř výlučně jako důsledek toho, že od 1. září 2016 přestaly být školy při zařízeních ústavní a ochranné výchovy považovány za speciální. Z pohledu počtu tříd došlo k významnému meziročnímu nárůstu o 1 025 tříd.
- Meziroční srovnání údajů o žácích se SVP neukázalo žádné speciální výkyvy, a to ani v případě žáků s LMP, kteří meziročně poklesli o 770 žáků. Růst celkového počtu žáků se Z16/9 je

dlouhodobým trendem a promítají se do něj především nárůsty počtu žáků s diagnostikovanými **vývojovými poruchami učení a chování, s vadami řeči a s poruchami autistického spektra** (nárůst o 9 272 žáků, resp. o více než 25 %). Stejně tak je i dlouhodobým trendem **snížující se podíl žáků se Z16/9 vzdělávajících se ve speciálních ZŠ.**

- Z personálních PO je v ZŠ na 1. místě poskytování pedagogické intervence 1h/1týden v poměru 9901/7673. Podobně na 2. místě je předmět speciálně pedagogické péče 4223/2955. Na 3. místě je asistent pedagoga na 0,5 úvazku 2008/1613. Všechna uvedená PO vyžadují zaměstnávání dalších pedagogických pracovníků školami.
- K 30. 9. 2016 vykázaly ZŠ 10 800 asistentů pedagoga, kteří odpovídali 6 496,3 úvazku (v průměru se tedy jednalo o zhruba 0,64 úvazku na asistenta). Z celkového součtu úvazků asistentů pedagoga vykázaného všemi školami (8 831,2) tak připadalo téměř 73,6 % na ZŠ. I v průběhu školního roku ZŠ čteně vykazovaly poskytování PO typu „Asistent pedagoga“ a je tak vysoce pravděpodobné, že se **počet AP v ZŠ meziročně významně zvýšil.**
- Podíl úvazků asistentů pedagoga připadající na zcela nové asistenty a podíl připadající na asistenty, kteří přešli s rediagnostikovanými žáky, bude možné určit na základě údajů ze zahajovacích výkazů ke školnímu roku 2017/18.
- Vykázaných kategorií podpůrných opatření 2. - 5. stupně se stanovenou normovanou finanční náročností je celkem 418, z toho je **87,6 % (366) typu B a 12,4 % (52) typu A.** Celkově bylo **vykázáno PO v počtu 67 903, přičemž téměř 42 % (28 279) tvoří PO personálního typu a zbylá (58 % resp. 39 624) jsou opatření typu B (PO v podobě kompenzačních a učebních pomůcek).** Nejvyšší četnost podpůrného opatření pedagogické intervence s markantním rozdílem oproti druhému nejčastěji doporučovanému personálnímu opatření lze přičíst také na vrub **neuváženého doporučování podpůrného opatření pedagogické intervence pro děti v mateřských školách, pro které toto podpůrné opatření primárně stanoveno není a které pro tuto skupinu dětí není ani evidováno ve vyhlášce č. 27/2016 Sb.**
- **Nejvíce opatření je v obecné rovině zařazeno ve 3. stupni** (celkem 104 druhů opatření pro školy a školská zařízení podle přílohy vyhlášky č. 27/2016 Sb.), nejméně jich je v 5. stupni (celkem 22 opatření). Nejvíce opatření je v rámci nabídky určeno pro kategorii nadaných žáků (16 %) a žáků se zrakovým postižením (15 %), nejméně opatření je určeno pro žáky se specifickými poruchami chování (4 %) a pro žáky s potřebou podpory z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek (6 %)
- Při podrobnější analýze **škol, které spolu se SPC tvoří jeden subjekt**, byly identifikovány **některé školy (subjekty) s vysokými (absolutními i relativními) celkovými náklady.** Je doporučeno, aby byla u vytipovaných škol provedena podrobnější analýza se zohledněním konkrétních vykázaných podpůrných opatření a zároveň se zohledněním dalších proměnných (i mimo samotná podpůrná opatření) s cílem podat spolehlivou interpretaci těchto zjištění. Dále je doporučeno, aby byly na úrovni jednotlivých kategorií žáků s potřebou podpory **realizovány analýzy podpůrných opatření skupiny B s pomocí odborníků na tyto oblasti** (např. expertní skupiny).

STŘEDNÍ ŠKOLY

- **Došlo k meziročnímu nárůstu počtu žáků se SVP, a to o 11 %.**
- Nejčastěji přiznávanými PO byla PO 1. stupně, dále pak 2. stupně. Střední školy vykazují nejnižší počet podpůrných opatření (vzhledem k MŠ a ZŠ). Finanční požadavky SŠ na PO představovaly zhruba jen 4,4 % všech finančních požadavků uplatněných školami a školskými zařízeními (84,6 mil. Kč). Nejčastěji doporučovaným PO byla pedagogická intervence v rozsahu 1 hodiny (246/208). Na dalším místě je nikoliv částečný, ale celý úvazek asistenta pedagoga (107/87), akcentovány jsou také pomůcky pro kategorii sociálně znevýhodněných – pomůcky pro rozvoj sociálních dovedností.

VŠECHNY STUPNĚ VZDĚLÁNÍ

- Odliv dětí a žáků ze speciálních škol do běžných je dlouhodobým trendem. Nelze však jednoznačně potvrdit, že ve speciálních školách ubývá žáků pouze v důsledku inkluze. Existující data to nepotvrzují. Navíc, řada speciálních škol, pokud se sloučí s běžnou školou, je ve výsledku pak již považována za běžnou školu (ale v praxi je to de facto nadále „samostatné“ pracoviště pod společným ředitelstvím s běžnou školou, kde jsou jen děti se SVP, často právě s LMP).
- **Počet asistentů pedagoga ve všech školách v posledních letech nepřetržitě roste** (jen od školního roku 2010/11 se zvýšil o 5 212,2 úvazku, tedy o více než 144,0 % k 30. 9. 2016).
- Významně narůstají počty dětí/žáků s vývojovými poruchami učení nebo chování. To může být důsledkem implementace společného vzdělávání, protože nyní mají i ti s nižším stupněm tohoto znevýhodnění nárok na podpůrná opatření, tedy i na finanční prostředky. A dále je zřejmé, že do této skupiny byli zahrnováni i žáci s podprůměrným intelektem.
- Ve všech krajích ČR, kde došlo k poklesu proporce žáků s diagnostickou kategorií mentálního postižení, došlo k vzestupu proporce dětí s poruchami učení nebo chování.
- Z údajů o poskytovaných PO jednoznačně vyplývá, že systém PO v drtivé většině případů využívají především ZŠ (téměř 86 % všech poskytovaných PO a téměř 78 % všech finančních požadavků). Dále na systému významněji participují MŠ a víceméně i SŠ. Ze školských zařízení pak nejvíce školní družiny. Ostatní školy a školská zařízení v prvním roce náběhu společného vzdělávání využívaly tohoto systému spíše v ojedinělých případech.
- Lze identifikovat školy, jejichž finanční náklady na PO typu B tvořila ve školním roce 2016/17 **významnou část celkových nákladů na tato opatření v kraji**. Zjištěné vysoké náklady mohou odrážet specifické potřeby žáků těchto škol (resp. vyšší počet těchto žáků na uvedených školách), zároveň je možné zvažovat v těchto školách vhodnost doporučení jednotlivých PO.
- Vykazování podpůrných opatření signalizuje, že školy si velmi rychle zvykly (a podle neoficiálních informací jim to některé krajské úřady samy doporučují) na benefity pramenící z podpůrných opatření. Například na asistenta pedagoga je v novém systému k dispozici významně více finančních prostředků, než v systému starém. A protože škola s částkou, která jí zbude (pokud na PO nepoužije maximum prostředků určené normovanou finanční náročností), může naložit libovolně, získává tak zdroje na odměny pro jiné pracovníky/zaměstnance školy.
- Pro implementaci společného vzdělávání bylo z pedagogických pracovníků MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ **proškoleny NIDV celkem 5 %**.
- Existují příležitosti k takovým úpravám legislativy, které by do prostředků vynakládaných na AP vnesly vnitřní diferenciaci.

EKONOMICKÁ EFEKTIVITA

- Je potřeba jednoznačně vymezit ta PO, na která má nárok žák vzdělávající se ve škole či třídě zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona. Finanční dopady těchto PO nespádají do úprav rozpočtu krajů podle § 161 odst. 6 školského zákona.
- Ne zcela efektivně funguje předpokládaný princip sdílení PO (nejen u asistentů, ale například u pedagogické intervence apod.). Nejčastěji platí co žák, to samostatné PO.
- Nutné je snížit normovanou finanční náročnost PO, zejména asistentů pedagoga.
- Je možné provést revizi nutnosti existence PO asistenta pedagoga na 0,75 úvazku.
- Je potřeba uvést do souladu poskytování a financování podpůrných opatření pro nadané žáky (soulad vyhlášky č. 27/2016 Sb., školského zákona a zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů).
- V souvislosti s implementací společného vzdělávání je překvapivé, jak významné podíly výdajů připadají na požadavky, které vycházejí ze speciálních mateřských, základních a středních škol.

- Požadavky na finanční prostředky na podpůrná opatření ve školách zřízených podle § 16 odst. 9. vzrostly za první dva měsíce školního roku 2017/18 ve srovnání s předchozím obdobím několikanásobně.
- **Je tedy možné s vysokou mírou pravděpodobnosti tvrdit, že podpora inkluzivního vzdělávání byla zhruba z jedné třetiny podporou speciálního školství.** Roční zkušenost tedy ukázala, že ani v těchto školách pravděpodobně nebyly v minulosti vytvořeny podmínky, které by plně saturovaly jejich potřeby personální a materiální (speciální pomůcky a další vybavení). To však nelze řešit prostřednictvím podpůrných opatření. Tyto údaje tedy zcela prokazatelně popírají tvrzení, že se MŠMT pokouší o likvidaci speciálního školství.

Shrnutí

Pozitiva:

- žákům se SVP v běžných školách se dostalo podpůrných opatření a strukturované finanční podpory, což oceňují rodiče i školy. Oproti minulosti školy věděly, na co mají jejich žáci nárok,
- dosud zanedbávané problémy (žáci vývojovými poruchami učení a chování, s narušenou komunikační schopností, autisté) se dostaly na povrch a směřuje se k jejich řešení,
- nedošlo k žádnému exodu žáků se SVP ze škol „speciálních“ do škol běžných, do běžných škol přešly ty děti, jejichž znevýhodnění umožňuje s podporou vzdělávání v běžné škole,
- nedošlo k žádnému oslabení, natož likvidaci speciálního školství; paradoxně systém podpůrných opatření podpořil žáky „speciálních“ škol a rozhodně nevedl k bezhlavému přechodu žáků s mentálním postižením do běžných škol,
- v řadě případů došlo již v prvním roce k úspěšné integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol – týká se to jak žáků s LMP, tak tělesně postižených, či žáků se smyslovým postižením,
- školská poradenská zařízení se snažila respektovat vždy nejlepší zájem žáka,
- pedagogové řady škol, zejména těch, kde měli již z minulosti zkušenosti se vzděláváním žáků se SVP, dokázali naplnit očekávání společného vzdělávání v zájmu žáků.

Nedostatky:

Na řadu z nich ukázala také tematická zpráva ČŠI a analýza projektu KIPR:

- došlo k přetížení školských poradenských zařízení zejména v souvislosti s rediagnostikou žáků se SVP, kdy nebyla ze strany klientů dodržena lhůta dvouletého přechodného období,
- náběh společného vzdělávání komplikovala nová administrativa spojená s nárokovými podpůrnými opatřeními (formulář Doporučení, nové výkazy ve školní matrice),
- vzdělávání k inkluzi vzdělávání pokrylo jen minimum pedagogů (5 %) a nedošlo ke „kaskádovému efektu“, tj. k šíření informací od vyškolených pracovníků dál; informace byly také příliš často nejednotné,
- ze strany krajských úřadů došlo k nepochopení financování „speciálních“ škol (popř. tříd) prostřednictvím podpůrných opatření, kdy systémová podpora speciálního školství byla nahrazena výrazně nákladnější podporou jejich prostřednictvím, podporou určenou primárně na společné vzdělávání žáků se SVP v běžných školách,
- nebyla včas řešena skutečnost, že ŠPZ a školy mají stejného zřizovatele, což vytváří nežádoucí podmínky k přiznávání PO vlastním žákům, a tím dochází k výraznému „zdražování“ speciálního vzdělávání ve školách (a pravděpodobně i ve třídách) zřízených podle § 16, odst. 9,
- v některých regionech vznikl nedostatek asistentů pedagoga nebo speciálních pedagogů, podpůrné opatření asistent pedagoga bylo však často přeceňováno,
- v některých regionech se zvýšil tlak na malotřídní školy, aby zařazovaly i žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením nebo kombinovaným postižením, ačkoliv jen obtížně mohly naplnit podmínky pro vzdělávání těchto žáků.